

TNO

kontakt

TNO

kontakt

Personneelsorgaan van
de Nederlandsche Organisatie voor
Toegepast-Natuurwetenschappelijk
Onderzoek TNO

Redakteur: J. Borst

Redakteuren Puzzelrubriek:
J. v. d. Horst en Th. H. Asselman

Redaktie-adres:
Juliana van Stolberglaan 148,
Postbus 297,
telefoon 814481 te Den Haag

Kopij dient uiterlijk de 1e van iedere
maand in het bezit van de redaktie
te zijn

Verschijnt maandelijks

Druk: Semper Avanti N.V. te
Den Haag

Foto omslag:

Ja, Dirk-Jan Lindeyer je ziet't goed, jouw
tekening viel in de smaak. Wegens plaats-
gebrek komt de uitslag van de tekenwed-
strijd in 't volgend nummer, maar Dirk-
Jan's tekening valt toch in de prijzen, dat
verklappen we alvast!

In dit nummer

95

Personeelsoverlegorgaan-TNO

98

Ontwikkelingshulp en TNO

100

De verontreiniging van de buitenlucht

102

Paardrijden

104

Zij wonen dáár, waar wij graag met
vakantie naar toe gaan

107

De nieuwe regeling van het toezicht op
arbeidsverzuim

108

Personeelsactiviteiten

PERSONEELS OVERLEG ORGAAN TNO

Het is op dit ogenblik al weer drie jaar geleden dat in TNO-Kontakt een artikel over het Personeelsoverlegorgaan is verschenen. Zoals u zich zult herinneren werd hierin melding gemaakt van het initiatief van een groep TNO-werknemers, het initiatiefcomité genaamd, om in samenwerking met de op dat moment binnen TNO bestaande personeelsvertegenwoordigingen, tegenwoordig personeelskernen genaamd, en het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie (afgekort dbCO) te komen tot een vorm van rechtstreeks overleg tussen werknemers en werkgever binnen TNO.

Uit het feit dat sinds dat eerste artikel van drie jaar geleden geen publikaties over dit Personeelsoverlegorgaan meer in TNO-Kontakt zijn verschenen zou men kunnen afleiden, dat er blijkbaar nog niet veel vorderingen zijn gemaakt met de opbouw van dit overlegorgaan. Niets is minder waar!

Er is in de afgelopen drie jaar zeer veel werk verricht. Meerdere malen is in deze periode de behoefte gevoeld om de TNO-personeelsleden op de hoogte te brengen van de stand van zaken. Even zovele malen waren er voldoende sterke argumenten om hier nog mee te wachten. Deze mededeling, geschreven namens het dbCO tezamen met het Personeelsoverlegorgaan-TNO in wording, wil u een overzicht geven van de gebeurtenissen in de afgelopen drie jaar en van de huidige stand van zaken.

Het verwezenlijken van de denkbeelden, welke in het eerste artikel in grote lijnen werden aangegeven, heeft veel tijd gekost, veel meer tijd dan de leden van het initiatiefcomité en de leden van de toen bestaande personeelskernen hadden verwacht. Achteraf gezien is deze lange periode van voorbereiding niet zo verwonderlijk. Een korte schets van de gang van zaken zal u dit duidelijk maken.

De eerste fase van de opbouwperiode werd gekenmerkt door een groot aantal besprekingen tussen het initiatiefcomité en de voorzitters van de personeelskernen met vertegenwoordigers van het dbCO om tot overeenstemming te komen over de principes, waarop het overlegorgaan gebaseerd zou moeten worden. Dankzij de wens, die er duidelijk bij de betrokken 'partijen' leefde om zo spoedig mogelijk tot realisatie van de plannen te komen, bleek het mogelijk het eens te worden over de grondgedachten. Besloten werd het uitwerken van de principes tot een conceptreglement over te laten aan een redactiecommissie. Daarmee werd de eerste fase afgesloten. Het opstellen van het conceptreglement voor het personeelsoverlegorgaan bleek een zeer tijdrovende bezigheid. Bijna iedere week kwam de redactiecommissie, bestaande uit een vertegenwoordiger van het initiatiefcomité, een voorzitter van een van de bestaande per-

soneelskernen en twee vertegenwoordigers van het dbCO, bijeen, maanden achtereenvolgend. Tevens werd de commissie door TNO in de gelegenheid gesteld juridisch advies in te winnen. Een conceptreglement van 74 artikelen was het uiteindelijke resultaat. De mededeling, begin 1966, van het initiatiefcomité en de personeelskernen aan het dbCO, dat naar de mening van de overgrote meerderheid van deze twee groeperingen het ontwerp-reglement een aanvaardbare werkbasis vormde voor een op te richten personeelsorganisatie, kan beschouwd worden als de afsluiting van deze tweede opbouwfasen.

In de laatste fase werd door het dbCO in de kring van TNO-direkteuren grotere bekendheid gegeven aan de plannen. Aan 'werknemerszijde' werden intussen initiatieven ontplooid om het aantal personeelskernen zo veel mogelijk uit te breiden. Er zou immers pas wezenlijk van overleg gesproken kunnen worden wanneer het overgrote deel van de TNO-werknemers zich door middel van kernen bij dit overleg betrokken zou kunnen voelen. In een vergadering op 17 oktober 1966, waarbij behalve de voorzitter en de algemeen secretaris van de Organisatie TNO een aantal leden van het initiatiefcomité en acht voorzitters van personeelskernen aanwezig waren, werd door Prof. Julius medegedeeld, dat het opgestelde conceptreglement in principe zowel door het dbCO als door de TNO-direkteuren volkomen was aanvaard. Met dien verstande echter dat het om de mogelijkheden van groei en ontwikkeling in de overgangperiode volledig open te laten de voorkeur zou verdienen het conceptreglement als richtsnoer te gebruiken.

Alvorens u een indruk te geven van de stand van zaken op dit ogenblik is het misschien beter eerst een antwoord te geven op drie belangrijke vragen, die ongetwijfeld bij u zijn opgekomen.

- Wat zal de taak zijn van het overlegorgaan?
- Op welke wijze denkt men deze taak te zullen uitvoeren?
- Hoe zal het Personeelsoverlegorgaan opgebouwd zijn?

In het kader van dit artikel wordt volstaan met als antwoord op de eerste twee vragen uit het conceptreglement de artikelen, die hier direct betrekking op hebben, te citeren.

Taak: (hoofdstuk 2, artikel 3 van het conceptreglement) Het personeelsoverlegorgaan heeft tot taak:

- het contact tussen de leiding en alle werknemers te bevorderen;
- onder erkenning van de zelfstandige functie van de Organisatie TNO naar vermogen bij te dragen tot een zo goed mogelijk functioneren van deze organisatie, en

PERSONEELSOVERLEGORGAAN-TNO (Vervolg)

- het scheppen en in stand houden van een orgaan voor overleg tussen leiding en werknemers over de TNO-arbeidsvoorwaarden.

Middelen: (hoofdstuk 2, artikel 4 v. h. conceptreglement)

1. Het personeelsoverlegorgaan oefent deze taak uit door het in tweerichtingverkeer inwinnen en verstrekken van inlichtingen en het kennis nemen en overbrengen van inzichten van de zijde van het personeel, voor zover deze niet in het persoonlijke vlak liggen.
2. Voorts kan het deze taak uitoefenen door het deelnemen in het beheer van instellingen ten behoeve van de werknemers van de organisatie TNO en andere dergelijke middelen.
3. In persoonlijke aangelegenheden kan een kern bemiddeling verlenen voor het leggen van kontakten met TNO-organen, die voor behandeling hiervan zijn aangewezen.

Het ligt in de bedoeling dat in de toekomst in TNO-Kontakt de mededelingen over het Personeelsoverlegorgaan zullen verschijnen, daar dit het aangewezen middel is om alle TNO-medewerkers te bereiken. Aan de hand van praktijkervaringen kan daarin mogelijk wat meer reliëf gegeven worden aan de inhoud van de hiervoor geciteerde artikelen van het conceptreglement.

Over de wijze van opbouw van het overlegorgaan vermeldt het conceptreglement het volgende:

Opbouw: (hoofdstuk 2, artikel 1 v. h. conceptreglement)
Het personeelsoverlegorgaan is getrappt opgebouwd en wel als volgt:

- a. de personeelskernen;
- b. de personeelsraden;
- c. de centrale Personeelsraad.

De getrapte opbouw van het overlegorgaan is een getrouwe afspiegeling van de opbouw van de Organisatie TNO. Daar de ervaring heeft geleerd, dat lang niet alle werknemers van TNO op de hoogte zijn met de wijze waarop TNO is opgebouwd, is een korte beschrijving hiervan wellicht op zijn plaats.

In 1932 werd bij de wet de Organisatie TNO opgericht met het doel het aan de samenleving dienstbaar maken van de resultaten van het toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek. (Dat de oprichting van de Organisatie TNO bij de wet geregeld is wil overigens niet zeggen dat TNO een overheidsinstelling is). In eerste instantie werd de Centrale Organisatie TNO opgericht, die uitvoering

ging geven aan wat in de wet was vastgesteld. De leiding hiervan berust bij de voorzitter, die hierin wordt bijgestaan door een secretariaat. Deels op voorstel van de Centrale Organisatie, deels op initiatief van enig Ministerie in overleg en samenwerking met de Centrale Organisatie werden successievelijk de vier Bijzondere Organisaties, die eveneens elk door een voorzitter worden geleid, in het leven geroepen. Zo ontstonden in chronologische volgorde de Nijverheidsorganisatie TNO, de Voedingsorganisatie TNO, de Rijksverdedigingsorganisatie TNO en de Gezondheidsorganisatie TNO.

Elk van deze organisaties bezit rechtspersoonlijkheid, dat wil zeggen, dat zij zelfstandig in rechten kunnen optreden en dat zij dus elk werkgever kunnen zijn en in feite ook zijn.

Zoals de namen al aangeven houden deze organisaties zich met gespecificeerde gebieden van het natuurwetenschappelijk onderzoek bezig. De werkzaamheden van elk van de organisaties hebben plaats in een aantal instituten, die elk door een of meer directeuren worden geleid. Deze directeuren zijn verantwoording verschuldigd aan de voorzitter van de organisatie, waartoe de instituten behoren waarvan zij de leiding hebben.

Hoewel de Centrale Organisatie enkele instituten kent en tevens een aantal dienstverlenende afdelingen en met eigen personeel 'bemande' commissies telt, op grond waarvan zij dus als een Bijzondere Organisatie functioneert, blijft daarnaast haar voornaamste taak het coördineren van de werkzaamheden binnen het geheel van TNO. Het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie wordt dan ook gevormd door de voorzitters van de vijf organisaties en een ondervoorzitter.

In de Organisatie TNO vindt men dus drie trappen: instituten, bijzondere organisaties, Centrale Organisatie (dbCO). Het ligt voor de hand het Personeelsoverlegorgaan-TNO op de zelfde wijze op te bouwen:

- per instituut een personeelskern, die contact onderhoudt met de directeur(en) van het betreffende instituut;
- per Bijzondere Organisatie een personeelsraad, gevormd door vertegenwoordigers van elk van de kernen binnen een Bijzondere Organisatie; een personeelsraad onderhoudt het contact met de voorzitter van de Bijzondere Organisatie;
- voor geheel TNO de Centrale Personeelsraad, gevormd door vertegenwoordigers van de personeelsraden; deze raad onderhoudt het contact met het dagelijks bestuur van de Centrale Organisatie.

In dit verband moet nog worden opgemerkt, dat uiter-

aard de Centrale Organisatie ook een personeelsraad bezit, daar deze organisatie, zoals hiervoor al werd aangegeven, eveneens als een Bijzondere Organisatie beschouwd mag worden.

Om elk misverstand te voorkomen, dient daaraan te worden toegevoegd, dat de Centrale Personeelsraad dus *niet* de personeelsraad van de Centrale Organisatie is!

Het moment, waarop het Personeelsoverlegorgaan-TNO in zijn geheel gaat werken en de in de conceptreglementen vastgelegde principes aan de praktijk getoetst zullen worden, is zeer nabij. Een kort overzicht van de huidige stand van zaken zal u er ongetwijfeld van overtuigen dat deze uitspraak gewettigd is.

De Centrale Organisatie telt op dit moment 7 personeelskernen, de Nijverheidsorganisatie 14, de Voedingsorganisatie 3, de Rijksverdedigingsorganisatie 4 en de Gezondheidsorganisatie 3 kernen. Daar een personeelskern wordt geacht alle werknemers op een instituut te vertegenwoordigen, betekent het bovenstaande dat door middel van 31 personeelskernen meer dan 80% van de TNO-werknemers op rechtstreekse wijze aan het overleg kunnen deelnemen.

Maar de opbouw van het overlegorgaan is al verder gevorderd. Alle vijf organisaties bezitten reeds een personeelsraad, samengesteld uit vertegenwoordigers van de personeelskernen. Door de voorzitters van de organisaties zijn deze personeelsraden officieel geïnstalleerd, wat wil zeggen dat deze personeelsraden door de voorzitters als gesprekspartners in het overleg officieel zijn aanvaard. In de meeste organisaties heeft al enkele malen het overleg tussen voorzitter en personeelsraad plaatsgevonden. De officiële installatie van de Centrale Personeelsraad, waarvoor de vertegenwoordigers reeds door de personeelsraden zijn aangewezen, zal binnenkort plaats vinden.

Natuurlijk vormen de personeelskernen, de personeelsraden en de Centrale Personeelsraad samen slechts het geraamte van het Personeelsoverlegorgaan-TNO. Hoe moedgevend het feit, dat het geraamte al aardig compleet begint te worden, ook mag zijn, wij moeten nu gaan proberen er een levend ding van te maken. In grote trekken staat het aan allen, die direct bij de opbouw betrokken zijn, wel voor ogen hoe de globale vorm zal moeten worden. Het aanbrengen van de details, die uiteindelijk het karakter zullen bepalen, zal niet zo erg gemakkelijk zijn en waarschijnlijk veel tijd vergen. Wij kunnen van succes verzekerd zijn daar wij ervan uitgaan, dat zowel aan werknemers- als aan werkgeverszijde de wens leeft om van het Personeelsoverlegorgaan-TNO iets goeds, iets nuttigs te maken.

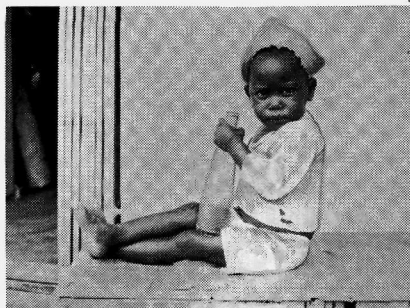
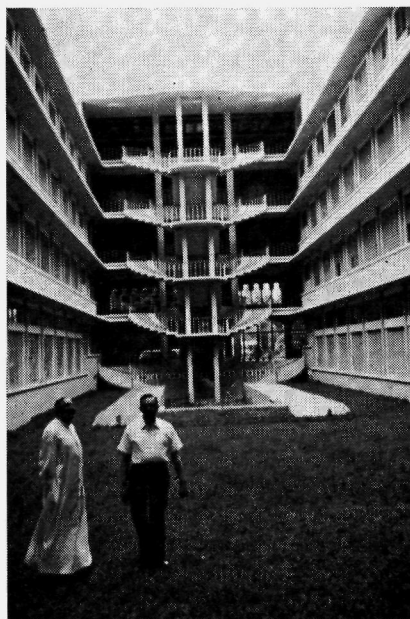
ONTWIKKELINGSHULP EN TNO

Drs. J. C. Gerritsen, econoom, 49 jaren oud, Hoofd van de Economisch-Technische Afdeling TNO. Wij zitten in zijn ruime werkkamer en wachten tot hij klaar is met een telefoongesprek.

Drs. Gerritsen is pas terug van een lange reis door Afrikaanse landen, als Ethiopië, Kenia, Uganda, Zambia en Kongo/Kinshasa. Nauwelijks een jaar geleden zouden wij hebben kunnen schrijven, dat hij pas terug was van de Filipijnen. Medio 1965 zou daarvoor in de plaats hebben gestaan: Indonesië. En ik weet, dat nog verder terug de Verenigde Staten, Canada en Zuid Afrika reisdoelen zijn geweest, maar daarover zullen we het niet hebben, want die reizen hielden geen verband met ontwikkelingshulp en daarover wilde de heer Gerritsen het wél met ons hebben.

Je hebt natuurlijk je ogen niet in je zak en je maakt naast je werk zoveel mee, dat je er wel dagen over kunt praten, maar het waren nu eenmaal geen plezierreizen. Verre daarvan! Het reisprogramma is overladen en de bezochte landen en streken bieden lang niet overal accommodaties, die voor westerse begrippen aanvaardbaar zijn. In Afrika maakte ik gemiddeld elke 3 dagen vliegtochten van 2000 km, een maand achtereen en had 50 besprekingen. Vrije zaterdagen waren er niet bij. Je bent aan één stuk door bezig met visa en transportzorgen, heen en weer trekken, het afwimpelen van overbodige bezoeken (iedereen wil

munten uit je aanwezigheid slaan). De besprekingen en rapporten schud je ook maar niet zo uit de mouw, je moet je zo snel mogelijk inwerken in de plaatselijke omstandigheden, moeilijkheden en mogelijkheden, bent voor de goede gang van zaken verplicht tot het afleggen van tal van beleefdheidsbezoeken aan autoriteiten en andere belangrijke personen, bijvoorbeeld van plaatselijke organisaties of bedrijven. Het eten is doorgaans óók niet wat je gewend bent, soms is het slecht of is het er helemaal niet (ik heb eenmaal 26 uren mijn werk zonder eten en zelfs zonder drinken moeten doen... en dat in broeihitte).

Het werk en vooral het weten waarvoor en waarom je dat werk verricht is natuurlijk heerlijk. Ontwikkelingshulp: wat heeft TNO daarmee te maken? Het heeft zin om dit eens hier toe te lichten. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een Directoraat-Generaal voor Internationale Samenwerking en dit directoraat beschikt over belangrijke fondsen, hetgeen voor een ieder die wel eens een blik heeft geslagen in 's lands begroting, is te konstateren. Deze fondsen worden aangesproken voor het verlenen van multilaterale en bilaterale bijstand. De multilaterale hulp houdt in, dat geld ter beschikking wordt gesteld aan internationale organisaties (vooral die van de Verenigde Naties) die dat geld gebruiken voor en in landen, die niet van te voren aan ons bekend hoeven te zijn. Hiermee worden belangrijke projecten financieel en organisatorisch op gang gebracht. De bilaterale hulp is rechtstreeks van land tot land. Deze aangevatte projecten worden door de hulpverlenende regeringen volgens daartoe op te stellen overeenkomsten met de regering van het ontwikkelingsland, ter hand genomen. Keuze, omvang en wijze van uitvoering van zo'n project wordt zorgvuldig voorbereid. Men bestudeert op welke wijze het best kan worden gehandeld. Men onderzoekt de levensvatbaarheid van het project en het nut dat dit voor het te begunstigen land kan hebben. In het hierboven door mij genoemde Directoraat-Generaal voor Internationale Samenwerking is het de Direktie Internationale Technische Hulp, in het dagelijks gebruik afgekort DTH, die met de voorbereiding en uitvoering van de zogenaamde technische projecten is belast.

Er kwam contact tussen DTH en TNO om na te gaan in hoeverre TNO bij de uitvoering van projecten zou kunnen meewerken. Het was voor

TNO een heel bijzondere gedachte, mee te doen aan ontwikkelingswerk in verre landen. Wel zijn wij vertrouwd met het aanvaarden van opdrachten uit het buitenland - dat gebeurt wel meer - maar het werken in het buitenland buiten onze instituten is voor TNO nieuw.

Er zitten ongetwijfeld researchkansen op technisch gebied in de ontwikkelingsgebieden, maar het ligt meer voor de hand dat TNO daar vooral veel zal moeten en kunnen doen op het gebied van vooronderzoek, voorlichting en instructie. Het overleg tussen DTH en TNO had tot gevolg, dat door mij oriëntatierizen werden gemaakt, waarbij ik niet wil vergeten te vermelden, dat de niet geringe kosten werden gedragen door de DTH. Of de door TNO aanvaarde werkzaamheden met betrekking tot dit

vooronderzoek, deze voorlichting en last but not least de instructie, kans van slagen hebben, zal afhangen van de bereidheid van TNO-ers, om enige tijd (soms enige jaren) in een ontwikkelingsland te werken. Als het erom gaat te komen tot de beoogde kennisoverdracht, is de werkwijze van DTH in wezen een zeer eenvoudige en voor de hand liggende. Men zet de projecten zo op, dat de Nederlandse experts - waaronder zich dus TNO-medewerkers kunnen bevinden - samenwerken met zg. counterparts - groepen 'tegenspelers' - uit het ontwikkelingsland zelf. Deze counterparts worden door de Nederlandse deskundigen ingewerkt en volledig omtrent de goede gang van zaken bij het onderhanden project ingewijd, vanzelfsprekend met de bedoeling, dat zij dit na verloop van tijd zelfstandig zullen kunnen voortzetten.

Die counterparts bestaan natuurlijk uit geschikte mensen uit het ontwikkelingsgebied zelf. Om die aan te trekken is een probleem op zichzelf. De beste mensen zitten al heel gauw (vooral na pas verkregen onafhankelijkheid) in het overheidsapparaat.

Deze landen zitten met de moeilijkheid, dat een zeer klein kader het volk bewust dient te maken, dat men nu voor zich zelf werkt. Dat alles, wat men presteert in het belang van het eigen volk en land is. Verschillende landen zijn soms eeuwenlang winnig geweest en dan gaan er heus wel een paar generaties overheen, voordat men de weezin om te werken voor het grote geheel, het algemeen belang kwijt is. Voor ontwikkelingslanden zou het nationaal gezien van groot belang zijn als men meer in coöperatief verband zou gaan werken, vooral op het gebied van research. Het beschikbare geld zou dan veel doeltreffender besteed kunnen worden. Technisch maar zeker ook psychisch zal in de komende jaren

voetje voor voetje vooruitgang dienen te worden bevochten. Nieuwe naties hebben de neiging deze fase tegen beter weten in over te slaan. Men wil liefst direkt gelijk komen te staan met het Westen. Ze zoeken de nieuwste dingen, (kleurentelevisie!) prachtige gebouwen, wolkenkrabbers, brede boulevards. De kleine groep intellectuelen uit eigen volk staat er niet alleen voor een eigen staatsbestel op te bouwen, maar zij moet er tevens voor zorgen dat moderne scholen en universiteiten krachten opleveren, die naar beste weten hun land verder op weg helpen.

Met het bovenstaande heb ik in ruwe trekken weergegeven waarom het gaat, als we spreken over ontwikkelingshulp. Mondiaal gezien is de hulp van Nederland, hoe kan het anders, maar klein. En TNO heeft daarin ook nog maar een bescheiden plaats. Maar afhankelijk van de wijze waarop onze organisatie inhaakt op het beroep van de Nederlandse regering, kan ten slotte blijken, wat het betekent als ons reservoir van kennis, vernuft en naar wij hopen ons volhardingsvermogen, in de praktijk zich tot ver buiten onze grenzen uitstrekt.

In opdracht van het dagelijks bestuur der Centrale Organisatie TNO assisteerd de Economisch-Technische Afdeling TNO bij het werk dat aan het samenspel met het Ministerie van Buitenlandse Zaken is verbonden. Mijn reis naar Indonesië was hiervan een gevolg. Ik was een der vijf leden van een officiële missie, om mogelijkheden van technisch-wetenschappelijke samenwerking met dit land te onderzoeken. Nu al - pas twee jaar later - met duidelijke resultaten.

De reis naar de Philippijnen betrof een tweetal opdrachten waarvan één inmiddels is afgewikkeld.

De jongste Afrikaanse reis gold een onderzoek naar een serie van nieuwe perspectieven.

Foto 1
Tonijnvisserij is op dit zuidoostelijk eiland nog handwerk maar hoe afgelegen de plek schijnt, de vissers moeten concurreren op de wereldmarkt, met de drijvende visverwerkingsfabrieken.

Foto 2
Het nieuwe technologisch instituut van de San Carlos Universiteit op Cebu (Phil.) Cebu City, ingericht met belangrijke Duitse steun; president Lübke heeft het instituut geopend.

Foto 3
Een „counterpart" in het jaar 2000?

Als ik ontwikkelingslanden zeg, voeg ik hier graag aan toe dat het uit de mode is om te spreken van onderontwikkelde gebieden. Reeds nu zijn er landen, die alhoewel zij zeer zeker in aanmerking komen voor technische hulp, beslist niet verdienen als 'onderontwikkeld' te worden betiteld. Opmerkelijk is wel, dat de helpers met het vermijden van het woord 'underdeveloped' vlugger zijn dan de begunstigden, maar hoe dan ook, wij gebruiken bij voorkeur het positievere woord 'ontwikkelingsland'.

DE VERONTREINIGING VAN DE BUITENLUCHT

Ir. L. J. Brasser, Instituut voor Gezondheidstechniek TNO, Afdeling Buitenlucht

Hoewel vaak het tegengestelde wordt beweerd, is de luchtverontreiniging geen nieuw verschijnsel. In Engeland b.v. bestaan al zeer lang klachten over de rook die bij het stoken van kolen ontstaat. Koningin Eleanor b.v. ontvluchtte daar in 1257 haar paleis in Nottingham omdat het daar niet meer uit te houden was door de enorme roetwolken. In 1273 werd dan ook de eerste wet op de luchtverontreiniging afgekondigd, waarbij het stoken van kolen in Londen zonder meer werd verboden. Dit schijnt niet veel geholpen te hebben want al in 1306

wordt, nu bij Koninklijk Besluit, hetzelfde verbod uitgevaardigd. Met een K.B. viel toen niet te spotten, nog in hetzelfde jaar werd in Londen een overtreder opgehangen. Of hierdoor de zaken zijn verbeterd staat niet vast, maar zeker is dat de toestand in de 17e eeuw in Londen nog zeer slecht was. Toen schreef John Evelyn, adviseur van de Engelse koning zijn beroemd geworden boekje 'Fumifugium', een boekje dat nu helaas nog steeds modern aandoet, en waar dan ook nog steeds herdrukken van verschijnen.

De toestand werd er niet beter op toen in de vorige eeuw de grootindustrie tot ontwikkeling kwam, evenmin toen de laatste tientallen jaren ook het gemotoriseerde verkeer zijn wolkje ging bijdragen.

Het goed opgezette onderzoek naar de verontreiniging van de buitenlucht kwam pas in de periode tussen de beide wereldoorlogen op gang, in ons land b.v. bij de Staatsmijnen, maar dit gebeurde pas na 1950 op redelijk grote schaal.

Ongeveer gelijktijdig met het onderzoek werd ook de be-

ontwikkelen van meetapparatuur en het ijken daarvan (waarvoor speciale technieken moesten worden ontwikkeld) en het adviseren vaak in samenwerking met het Centraal Technisch Instituut TNO bij de bestrijding van luchtverontreinigingen, terwijl verder speciale onderwerpen zoals microscopische stofherkenning worden bestudeerd.

Inmiddels werden onderzoek en bestrijding ook door anderen in ons land aangepakt. Dit alles schijnt overigens nog niet bij alle hoogwaardigheidsbekleders bekend te

Foto Kodak

strijding van de verontreiniging ontwikkeld, eerst de stofbestrijding, na de tweede wereldoorlog ook de gasafscheiding.

Bij het Instituut voor Gezondheidstechniek TNO werd in 1951 met het onderzoek van de verontreiniging van de buitenlucht begonnen, eerst ondergebracht bij de Afdeling Industriële Luchtverontreiniging (die voornamelijk de lucht in de bedrijven onderzocht), later als de aparte Afdeling Buitenlucht.

Op het ogenblik omvat het werkterrein van de afdeling o.a. het exploiteren van meetnetten (voornamelijk gelegen in de randstad Holland maar ook daarbuiten), het

zijn. Men leest dan verklaringen in de pers dat het zo nuttig is dat er ook in ons land nu een begin met het werk op dit gebied wordt gemaakt!

Bij het onderzoek zijn al veel gegevens verkregen, die bij de bestrijding van de luchtverontreiniging, wat toch uiteindelijk het doel van alle onderzoek is, van groot nut zijn gebleken. Er is echter nog veel werk te verzetten voor het zover is dat er voor alle bronnen van verontreiniging, of het nu het verwarmen van woon- en werkruimten of kassen, de industrie, het verkeer of de verwijdering en verwerking van afvalstoffen is, een bestrijdingsmethode klaar ligt.

PAARDRIJDEN

'Zet er maar 'paardrijden' boven in plaats van 'ruitersport' zei Yvonne van den Bor (Correspondentieafdeling van het Hoofdkantoor) tegen mij, toen ik mijn praatje met haar over paardrijden begon met het maken van de noodzakelijke notities. 'Bij het woord 'ruitersport' denk ik meer aan springconcoursen, races en derbies, en daar houd ik mij niet mee bezig'.

'Is paardrijden duur?' vroeg ik haar, want het is mogelijk, dat lezers en lezeressen bij het lezen van dit stukje over paardrijden de smaak te pakken krijgen en dan kan wat voorlichting geen kwaad. Je zit prinsheerlijk boven op zo'n paarderug in de frisse buitenlucht, rijd over de hei of langs het strand...

'Nou, dat komt later wel eens', zei Yvonne mij, 'de eerste 9 à 10 lessen, die ongeveer zeven à acht gulden per uur kosten breng je meestal door in een binnenmanege. Alleen als het goed weer is, heb je kans om in een buitenmanege te kunnen oefenen. Want je moet het echt wel leren hoor! Maar als je doorzet, tja dan ga je langzamerhand onder deskundige leiding ook wel eens draven langs het strand (als je daar dichtbij woont). Ik rijd nu drie jaar en mag dus buiten rijden. Zo'n buitenrit langs het strand kost f 14,- en duurt ongeveer 2½ uur. Een rit over de heide (een paar weken ge-

leden reden we nog bij de Posbank in de buurt van Arnhem) kost ongeveer f 30,- à f 40,-. Maar dan heb je de hele dag de beschikking over een paard. Ik heb graag hetzelfde paard, want dan ga je elkaar beter kennen en dat is veel leuker'.

Ik vroeg haar vervolgens naar de kosten van de rijkleding. 'Je kan natuurlijk alles tip-top voor elkaar willen hebben. Dat is dan een kostbare geschiedenis. Een echt engels rij-jasje en zo'n bolhoedje, nou daar ben ik - en met mij velen - maar niet aan begonnen. Een goede rijbroek, een bloesje en een trui, geen sporen maar wel een rijzweepje, daar doe ik het mee. De laarzen kosten wel negentig gulden, als je geen vriendin of kennis hebt, van wie je ze kunt overnemen. Met de rijbroek is dat precies zo: een goeie kost wel ruim honderd gulden, maar dan gaat ie tenminste een poos mee.

Het ene paard is niet gelijk aan het andere. Er zijn er bij, die fel reageren op sporen of rijzweep en er zijn er ook, die denken 'ik doe net of ik niks merk'. Want paarden zijn net mensen. Ze kunnen humeurig zijn of uitgelaten en al die stemmingen moet je als ruiter wel opvangen, want een paard merkt het direkt als je niet zeker van je zaak bent. Je moet beslist de meester zijn

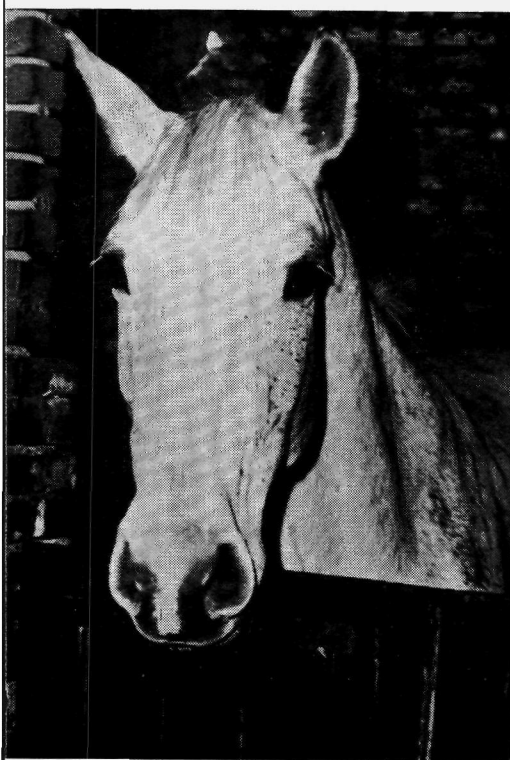
van de combinatie *paard en mens*. Dat betekent natuurlijk nooit, dat je daar misbruik van maakt.

Zelf houd ik niet van sporen en ik heb ze nooit gemist. Iets anders is het als je gaat springen (ja, dat doe ik ook) dan is licht sporen onmisbaar om het juiste moment van afzet aan te geven.

We rijden natuurlijk niet altijd op dezelfde plaats. (Ik heb het nu over de meer geofende ridders.) We worden weleens uitgenodigd bij andere maneges en er zijn zomerkampen. Deze zomer gaan we naar Kootwijk naar zo'n kamp. Dan verzorg je ook zelf de dieren, want er zijn wel staljongens, maar op 60 paarden kunnen ze best een behulpzame hand gebruiken.' Ik vroeg Yvonne nog, of ze van draverijen of paardenraces hield. 'Ik geef de voorkeur aan springconcoursen, als het wedstrijden betreft. Ik ben niet zo weg van draverijen of races, daar liggen de accenten naar mijn smaak anders. Toto en zo meer. Gewoon paardrijden vind ik gezonder voor mens en dier en het is een heerlijke ontspanning. Wat ik zeggen wil: mochten onder de lezers of lezeressen er zijn, die ook willen gaan paardrijden, dan ben ik graag bereid om ze wat inside information te verschaffen. Het zou best leuk zijn, om een rijclub van TNO te hebben.

Over één van die Nederlandse ruiterskampen schreef Carry Bakker, toegewijd paardrijdster op mijn verzoek de onderstaande impressie:

Menig liefhebber van de ruitersport die eenmaal voet op het erf van de Distelhoeve van de heer Geerts en zijn dochters heeft gezet, komt er terug om er een paar uurtjes paard te rijden een weekend of een vakantie door te brengen.

De Distelhoeve ligt in Helvoirt (N.-Br.) aan de rand van uitgestrekte bossen en de Drunense duinen. Een bij uitstek geschikte gelegenheid om de ruitersport te beoefenen. De boerderij heeft plaats voor 30 gasten. De accommodatie is goed, doch niet luxueus. Voor de gasten die een eigen paard meebrengen, is er plaats in de ruime stal, waar vijftien paarden van de familie Geerts ter beschikking staan.

Twee vakanties en verscheidene weekenden heb ik er nu doorgebracht en elke keer was het geweldig wanneer we met een groepje hoog te paard door de bossen en duinen reden. Het is een genot niet gebonden te zijn aan manegemuren en vrij te kunnen draven en galopperen. Geen wonder dat bij velen het bloed dan sneller gaat stromen, zodat er plotseling een 'Hollands Glorie' of een Beatle song uit de groep losbarst en een klein handgalopje een klein uit de hand gelopen galopje wordt. Uren kun je in de bossen dwalen en wanneer je er de weg niet weet, kom je bij wijze van spreken nooit meer terug. Zorgen hoeft

je je daar echter niet over te maken, want een van de dochters van de heer Geerts gaat mee als gids. Zij kent de weg op haar duimpje en brengt je weer veilig terug op de boerderij. Je voelt je een cowboy als je door de duinen stuift, maar te paard de 'IJzeren Man' in, is en blijft de specialiteit van het huis. Weet wat je doet, als je hierover begint met een ruiter die er is geweest. Hij komt met een groots verhaal hoe hard hij ging, hoe nat hij was want hoe diep was de kuil met water, die hij net niet gezien had, waardoor hij met paard en al kopje onder ging.

Wanneer je geluk hebt en het is volle maan die toevallig ook nog achter de wolken vandaan wil komen, zeg dan alleen maar 'maanrit'. Tien tegen een dat de paarden gezadeld worden voor een nachtelijke rit in de bossen. Hoe heldhaftig je je overdag ook voelde, dan kun je alleen maar stil zijn van de schoonheid en rust van de door de maan verlichte bossen.

In de uren dat er niet gereden wordt verspreiden de gasten zich in de omgeving van de boerderij om er bijvoorbeeld in de 'IJzeren Man' te zwemmen of midgetgolf te spelen bij restaurant 'Duinoord'. 's Avonds trekt het openhaardvuur in de recreatiezaal velen naar zich toe om er in een schommelstoel te praten over niets anders dan paarden...

Zij wonen dáár, waar wij graag met vakantie naar toe gaan

Ik heb een poosje geleden aan een aantal gepensioneerde TNO-medewerkers, woonachtig in het buitenland, een brief gestuurd met het verzoek iets over zichzelf en over de plaats waar zij thans wonen te willen vertellen. Naar aanleiding daarvan ontving ik thans reeds twee bijdragen - een over Bergerac in de Dordogne (Frankrijk), waar de heer L. J. van de Winkel zich na zijn pensionering vestigde en één uit Cabrils (Barcelona) huidige woonplaats van ir. J. R. H. van Nouhuys. Vriendelijk dank aan deze beide heren, waarvan de eerst-

genoemde tot 1 mei 1965 werkzaam was op het Hoofdkantoor van TNO en de laatstgenoemde ongeveer een jaar vroeger zijn directeurschap van het Vezelinstituut TNO beëindigde.

Er zijn behalve enkele gepensioneerden ook een aantal TNO-ers, die werkzaam zijn in het buitenland. Zij hebben nog niet geantwoord op mijn brief aan hen, waarbij ik ze verzocht ook eens iets van hun ervaringen (in Suriname, Italië, Amerika, Curaçao) te mogen vernemen. Maar wij blijven hopen!

Barcelona, stadsgezicht (Foto Spaanse Amb.)

BERGERAC

Stad van 'Cyrano', het beroemdste toneelstuk van Edmont Rostand, gelegen aan de Dordogne, is een welvarend, zindelijk en rijk stadje, met mooie winkels. Het is het centrum van de wijn- en tabakscultuur. De wijnen van Bergerac en Monbazillac zijn zeer bekend.

Voor jongere mensen is er genoeg vertier, een modern openlucht zwembad, roeivereniging, paardensport, parachutistenclub, cinema's en dancings. 's Zomers zijn er om de veertien dagen buurtfeesten met kleine kermissen.

Behalve de binnenstad, die oud is, zijn de woonwijken zeer modern. Huurhuizen zijn niet zo gemakkelijk te krijgen, aangezien bijna iedereen een eigen huis bewoont.

De huren liggen in verhouding op een hoog niveau. Wij hebben nog het geluk gehad een huis te kunnen huren met een grote achtertuin.

Verder heeft Bergerac nog zijn Musée du Tabac, wat enig is in Frankrijk. Hoewel Bergerac niet in het centrum

van het toeristenverkeer ligt, ligt het voor hen die een auto bezitten gunstig om in de omgeving kleinere of grotere tochten te maken. De bekendste tochten zijn die langs de vallei van de Dordogne en de Vézère, via de Single de Trémolat (camping, watersport en een prachtige omgeving). In de directe nabijheid heeft men vele kastelen, o.a. Monbazillac (museum en restaurant) met een mooi uitzicht op Bergerac, Kasteel Briday, Gageac, Languais, Cauzun en les Milandes (kasteel van Josephine Baker).

Zij, die van grottenbezoek houden, kunnen hun hart ophalen. Ik noem enkele grotten zoals van Le Bugue, Les Eyzies-de-Tayac, Domme.

Bijna alle plaatsen hebben hun bezienswaardigheden, o.a. Sarlat, Issigeac, Eymet, Puyguilhem en niet te vergeten Périgueux, de hoofdstad van het departement, met zijn woonwijk uit de XVde eeuw, oude kerken en romaanse ruïnes.

De directe omgeving van Bergerac is heel mooi. Ten noorden van de Dor-

dogne is het land in cultuur gebracht. Dank zij het vrij gunstige klimaat, meestal zeer droge warme zomers, goed najaar en korte winter, kan ik hier, hoewel ik zeer kalm en voorzichtig moet leven in verband met mijn gezondheid, nog genieten van de natuur.

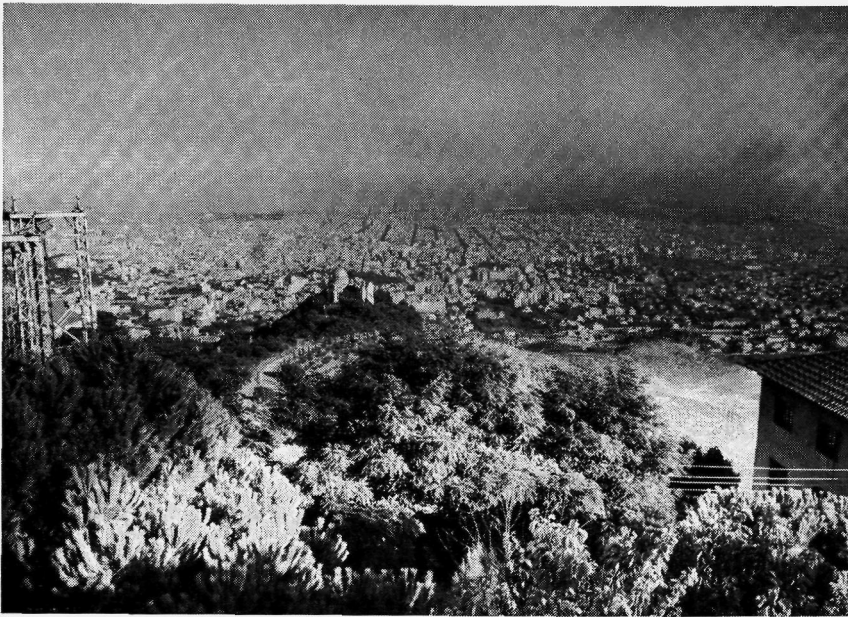
Aangezien vroeger Bergerac een centrum is geweest van het Protestantisme, wonen hier nog vele Protestanten, en heeft men naast de Katholieke kerken een zeer oude 'Temple' voor de protestantse dienst.

L. J. van de Winkel,
(oud-medewerker Hoofdbureau)

CABRILS (Barcelona) Spanje

Spanje is een heel groot land (we zitten verder van Gibraltar dan van Amsterdam!) en wat ik nu ga schrijven heeft alleen betrekking op Catalonië, de N.O.-provincie, die met eigen taal (net als Friesland) ook een eigen, zeer werkzame bevolking heeft; er is een enorme immigratie uit de zuidelijke provinciën. Men kan in Catalonië, als men werkt, een heel goed bestaan vinden. Ik kom daarop nog terug.

Mijn vrouw en ik maken het goed en genieten zeer van ons pensioen; wij voelen ons hier helemaal thuis en vooral het klimaat maakt, dat we zeker niet terug zouden willen naar Nederland. Door een uitgebreide correspondentie blijven wij in nauw contact met onze kinderen (waarvan 4 van de 5 buiten Nederland wonen) en onze goede vrienden. Die vrienden hebben we ook onder de Spanjaarden. - Wij zijn geheel opgenomen in de plaatselijke bevolking; ik moet hierbij vertellen dat wij in een 'urbanisatie' wonen, waar van september tot juni

Barcelona in vogelvlucht (Foto Spaanse Amb.)

maar drie huizen bewoond zijn; de rest van de 40 buitenhuizen wordt de zomermaanden bewoond (in de schoolvakantie). Een heerlijke rust!

Er zijn twee dorpen op enkele kilometers afstand van ons, waar we alles kunnen kopen. De prijzen zijn de laatste tijd sterk gestegen en zijn zeker niet lager dan in Nederland. We kennen veel mensen uit alle lagen van de bevolking; het zijn heel prettige mensen.

Ons huis is volgens onze aanwijzingen gebouwd en heerlijk om te bewonen. Met een zeer ijverige vrouwelijke hulp vier uur per dag loopt het huishouden prima, al vraagt het van mijn vrouw veel aandacht. De telefoon is een grote steun. De tuin wordt langzamerhand mooi en op de buiten-galerij prijkt in de schaduw het prachtige mozaïek, mij bij mijn vertrek door zoveel TNO-ers geschonken. Wij genieten er zeer van.

Tenslotte nog dit: daar Catalonië veel werkgelegenheid biedt, is de technische en dus ook de materiële

voortgang enorm. Vooral voor ons, die hier vóór 1936 woonden, is het woord primitief niet meer te gebruiken.

Draagbare radio's, televisie, auto's, motorfietsen, was- en afwasmachines zijn gemeengoed. Ook de medische verzorging gaat hard vooruit. Onze huisdame is verzekerd tegen ziekte en ongeval. Wij hebben dat hier voor ons zelf niet kunnen klaar krijgen, maar zijn wel aangesloten bij een particulier ziekenhuis, speciaal voor buitenlanders, met uitstekende artsen en verpleegsters. Wij hebben ook een prettige goede huisdokter.

Toeristisch is het hier niet bijzonder. Wij genieten echter bij alle weer en jaargetijden heel veel van het prachtige beboste binnenland; landinwaarts zeer heuvelachtig. De zeekust is door toerisme en industrie al zeer geschonken. Toch genieten wij zomers zeer van strand en zee.

oud-direkteur Vezelinstituut TNO
Ir. J. R. H. van Nouhuys.

Enkele maanden geleden ontmoette de schrijver van de op deze bladzijde afgedrukte bijdrage in Barcelona de heer ir. A. de Mooij ACz, de maker van TNO, die in 1957 van een wel zeer verdiende rust ging genieten. Hij schreef mij over deze ontmoeting:

'Een goede geest had mij laten weten, dat ir. A. de Mooij, de geestelijke vader van TNO, de man die de wet op het t.n.o. heeft gemaakt, op doorreis in Barcelona was; wellicht zouden mijn vrouw en ik hem willen ontmoeten. De heer De Mooij is nu 84 jaar, loopt niet meer zo gemakkelijk, zodat bij ons thuis ontvangen niet mogelijk was; ons huis ligt tegen een heuvel en er zijn veel trappen te klimmen. Wij hebben hem daarom in zijn hotel opgezocht en, net als vroeger, werd ik met een hartelijk 'Wel, dat is leuk je te ontmoeten, jonge man' ontvangen. Het was nog de scherpdenkende, geestige persoonlijkheid die ons aan zijn tafel uitnodigde en met wie we daarna in een taxi allerlei van de stad met zijn mooie parken en gebouwen gingen bewonderen. Vanzelfsprekend werd veel uit het verleden opgehaald: in 1942 trad ik in dienst bij de Nijverheidsorganisatie en toen was de heer De Mooij met gebruik van al zijn talenten (en dat zijn er vele!) met kracht aan de opbouw van TNO bezig. Hoe geweldig is TNO gegroeid sinds die tijd en hoe goed moet het doel en opzet geweest zijn, dat zo'n gestadige groei mogelijk is geweest.

De Nederlandse gemeenschap kan niet dankbaar genoeg zijn, dat een figuur als de heer De Mooij zich voor TNO heeft ingezet.'

De nieuwe regeling van het toezicht op arbeidsverzuim bij ziekte of ongeval

Uit de gegevens van vorige jaren is gebleken, dat het huidige systeem van toezicht op arbeidsverzuim door ziekte of ongeval niet meer is aangepast bij de eisen des tijds. Ook van de zijde van sommige TNO-werkers zijn klachten vernomen.

Voorts treden op 1 juli a.s. de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (W.A.O.) en de wijziging van de Ziektewet (Z.W.) in werking. De W.A.O. regelt de uitkeringen van 'ziekengeld' nadat een jaar uitkering op grond van de Z.W. is genoten. Met het tot stand komen van de W.A.O. konden een aantal 'oude' wetten, o.a. de Ongevallenwet en de Invaliditeitswet vervallen. Na 1 juli is een ieder, onafhankelijk van de hoogte van zijn salaris voor onbeperkte duur verzekerd van uitkering bij arbeidsongeschiktheid.

Deze uitbreiding van de sociale verzekering maakte het noodzakelijk op een andere regeling van medisch toezicht op arbeidsverzuim ten gevolge van ziekte of ongeval over te gaan. Tevens ontstond de mogelijkheid het nieuwe systeem meer aan te passen aan de behoefte van TNO.

Een goed in- en overzicht van de medische redenen van arbeidsverzuim van alle TNO-werkers is onontbeerlijk enerzijds voor een goede uitvoering van Z.W. en W.A.O., anderzijds voor de bedrijfsgeneeskundige opsporing van mogelijk ongunstige werkomstandigheden, die het geestelijk en lichamelijk welbevinden en daardoor tevens de hoeveelheid en hoedanigheid van het werk kunnen benadelen. Het nieuwe toezicht-systeem gaat uit van het verlaten van de 'controle'-gedachte onder een gelijktijdig beroep op medewerking en eigen verantwoordelijkheid. Slechts dan zal controle moeten volgen wanneer door, namens of over een patiënt verstrekte gegevens of een gebrek daaraan, daartoe, naar het inzicht van GD/TNO, aanleiding geven. Zover nodig en mogelijk zal de geneeskundige controle worden vervangen door een gesprek met of een onderzoek door of op verzoek van de bedrijfsarts.

Daar de tot nu toe gebruikelijke automatische inschakeling van een controlerend geneesheer na ziekmelding komt te vervallen, is gezocht naar een mogelijkheid toch een sluitend overzicht van de medische redenen van arbeidsverzuim (ten behoeve van uitvoering van Z.W. en W.A.O. noodzakelijk) te krijgen. Daarbij heeft een reeds enkele maanden bij enige TNO-instellingen beproefd schriftelijk meldingssysteem goed voldaan.

De gunstige resultaten van deze proef hebben geleid tot het besluit, het nieuwe systeem bij geheel TNO in te voeren, zodra het nodige drukwerk gereed is. Voor degenen die niet in de proefneming betrokken zijn geweest dient nog als inlichting over de praktische uitvoering van de nieuwe regeling te worden vermeld, dat zij thans na

een ziekmelding doorgaans niet meer het bezoek van een controlerend geneesheer hebben te verwachten.

In plaats daarvan komt een schriftelijk verzoek op een hun toe te zenden kaartje inlichtingen over hun ziekte (ongeval) te verstrekken en dit kaartje in een omslag (met betaald antwoord) en met opdruk 'geheim' aan de GD/TNO te verzenden. De op de kaartjes verstrekte gegevens vallen onder het beroepsgeheim van de artsen van deze dienst. Zij worden onder hun toezicht en verantwoordelijkheid verzameld en bewerkt.

Ter aanvulling van hetgeen hierboven over de nieuwe regeling is medegedeeld, zal bij de invulkaartjes een gebruiksaanwijzing worden ingesloten. Daaruit en uit de kaartjes blijkt voldoende hoe de verdere gang van zaken is.

Het leek voor een goed begrip echter nuttig het 'waarom' van de nieuwe regeling wat uitvoeriger toe te lichten.

Dr. Y. van der Wielen,
Hoofd Geneeskundige Dienst TNO.

AFSCHEID IR. T. T. LIE

CENTRUM VOOR BRANDVEILIGHEID TNO

Vrijdag 21 april j.l. nam het Centrum voor Brandveiligheid afscheid van één van zijn medewerkers ingenieur T. T. Lie wegens zijn vertrek naar Canada.

De directeur noemde het moment van scheiden, dat nu aangebroken was een pijnlijk moment. Ruim 12½ jaar heeft Ir. Lie zijn beste krachten gegeven in het belang van de wetenschap en tot de verdere ontplooiing van het Centrum voor Brandveiligheid TNO.

Zoals Dr. Van Hoogstraten zei, nam Ir. Lie een speciale plaats in mede door de vele buitenlandse kontakten en artikelen welke van zijn hand zijn verschenen, waardoor hij bijzonder goed werk heeft verricht en ons Centrum een goede naam heeft bezorgd in het buitenland. 'Het spijt ons bijzonder dat je weggaat, we hebben altijd heel prettig gewerkt.'

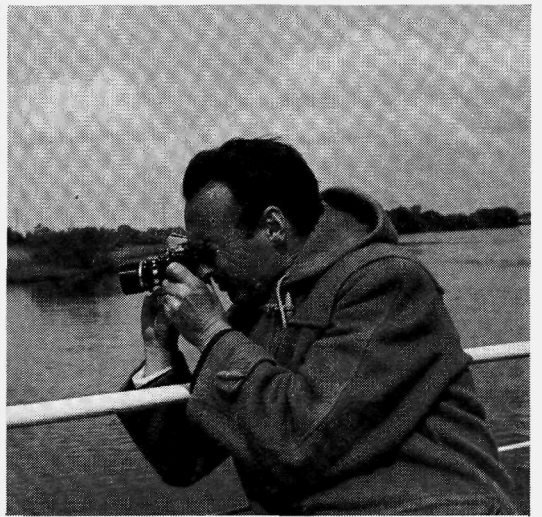
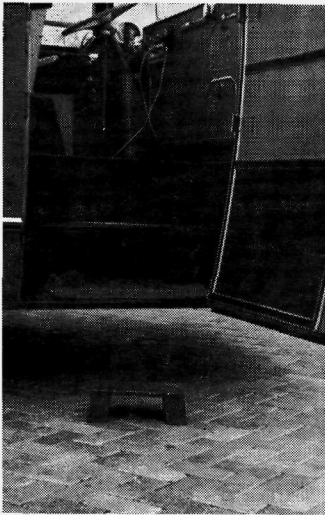
De directeur gaf hem namens het gehele Centrum de beste wensen voor de toekomst mede en overhandigde eveneens namens het gehele personeel van het Centrum een aandenken.

Hierna voerden nog enkele sprekers het woord. Zij gewaagden van de goede samenwerking en hun grote waardering voor de scheidende medewerker van TNO. Ir. Lie heeft zich verbonden aan het: National Research Council Division of Building Research te Ottawa, Canada.

H. van Dorp,
Centrum voor Brandveiligheid TNO
te Rijswijk Z.-H.

EXCURSIE PERSONEELSVER. GONS 1967

1. 2 mei, 6.45 uur, instappen voor bestemming Breda en omstreken. Excursiedoelwitten: een brandspuitenfabriek, een chocoladefabriek, een museum en nóg een fabriek, in garagedeuren geloof ik...
2. werk -geven en -nemen op een der fabrieken.
3. in Breda zag een deel der groep oude, zeer oude voorwerpen in het Bisschoppelijk Museum, een ander deel zoals gezegd de interieuren van dynamische fabrieken. Velen - daarna - gevulde glazen in een der ook wel min of meer oude bouwwerkjes met groot of klein verlof. Maar er waren er ook, die het Begijnhofje verkozen
4. natuurlijk slechts tijdelijk, wat deze begijntjes dan ook wel begrepen.
5. Vanuit Drimmelen begon omstreeks 1 uur onze rondvaart door de Biesbosch, het weer was nog net niet slecht, maar wel frisjes.
6. Niettemin had de kleinste boot toch nog extra koelwater nodig, hetgeen misschien lag aan de overmatige diepgang van deze volgeladen boot, door velen om de evenredige diepgang van de gesprekken der passagiers verkozen.
7. 'dat néém ik!'...
8. 'Joh, je zou je na een maand, wat zég ik, na een week dóód vervelen op zo'n boerderijtje'...
9. Gegist bestek
10. Vier uur: 'ik heb méér honger dan dorst.
- 11, 12, 13 enz. Neen, die foto's ziet u niet. Buiten in Breda was het weer er niet naar, in de bezochte 'Luifeltjes' en hoe al die andere zaakjes mogen heten, was het te donker. Tijdens het zeer gezellige diner in 'Boschhek', gelegen in het Mastbos, werd er af en toe wel geflitst, maar misschien was de film op of vonden de fotografen al die volle monden minder geschikt om afgedrukt te worden. Het zij zo. In ieder geval heel hartelijk dank aan mej. M. E. van Hoeken, en de heren dr. P. Ph. H. Otto en J. B. Krebs van het Centraal Laboratorium TNO voor hun alleraardigste foto-reeks.

1	2	3	4
5	6	7	
8	9	10	

RECEPTIE BIJ CIVO

Woensdag, 27 april jl., was er groot feest op het Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek TNO (CIVO) waar drie medewerkers ter gelegenheid van hun 25-jarig jubileum gehuldigd zouden worden.

Om drie uur werden de heer Dr. L. P. van der Mijll Dekker met zijn vrouw en dochter, de heer J. Th. Heins en de heer A. M. Verbeek met zijn beide dochtertjes in de direktiekamer door de directeur van het CIVO, Dr. C. Engel, Dr. M. van Eekelen, voorzitter van de Voedingsorganisatie en oud-directeur van het CIVO en Dr. A. Gorter, onderdirecteur, ontvangen.

Inmiddels stroomde de kantine, waar de huldiging zou plaatsvinden, vol en toen het gezelschap om half vier binnenkwam, kregen zij een staande ovatie die klonk als een klok. Iedereen was het er wel over eens dat 25 jaar bij hetzelfde Instituut een hele tijd is. Dit zelfde thema kon men ook beluisteren in de speech die de heer Van Eekelen tot de jubilarissen richtte en waarin hij vooral de 'goede oude' tijd memoreerde, de teamgeest, die in zo'n klein groepje, als waarmee het CIVO begon toentertijd heerste, en de onderlinge kameraadschap. Niemand kon toen bedenken dat de heer Van der Mijll Dekker, die zich vooral bezig hield en nog steeds houdt met het onderzoek van vitaminen, nu binnenkort zich ook zal bezighouden met het pesticiden-onderzoek, of dat de heer Heins, die als jeugdig medisch analist met argusogen werd bekeken door de heren chemici, zich staande had kunnen houden en nu als een zeer gewaardeerde medewerker en deskundige op het gebied van de massaspectrometrie, gehuldigd zou worden. Ook de heer Verbeek hoorde niets dan lof over al het werk dat hij gepresteerd had, waarbij vaak het onmogelijke werd geëist, maar altijd het mogelijke werd geleverd.

Nadat verschillende andere sprekers hun lof en bewondering hadden gezongen, bood de heer Dr. N. A. Pikaar, namens de personeelsvereniging, met een kort woord de

voor de jubilarissen uitgezochte cadeau's aan. Naar de gezichten te oordelen viel het allemaal zeer in de smaak, hetgeen ook wel uit de replieken bleek, waarin met name de huidige en de oud-directeur van het Instituut betrokken werden, zonder wie het CIVO nooit tot zo'n grote bloei zou zijn gekomen. De heer Heins voelde zich vooral aangetrokken tot het geluid van de loftrompet, die - hoewel zelden - voor deze gelegenheid uit zijn foedraal was gehaald.

Van al dat gepraat had iedereen dorst gekregen en terwijl de personeelsleden de jubilarissen complimenteerden, werden de drankjes reeds aangedragen om de feestvreugde nog wat extra luister bij te zetten. Na een genoegelijke receptie liep ook deze voor de jubilarissen zo gedenkwaardige dag ten einde.

SUCCESVOL

VOLLEYBALTOERNOOI

Om mee te beginnen: de strijd werd bij de dames gewonnen door het *Centraal Laboratorium TNO*, dat in de finale het eveneens uitstekend spelende team van de *Centrale Organisatie* versloeg; het als eerste eindigende herenteam van het *Chemisch en Technologisch Laboratorium RVO-TNO* versloeg in de eindstrijd de welhaast even fel en fraai spelende ploeg van het Instituut TNO voor Bouwmaterialen en Bouwconstructies. Hier hebt u dus al meteen de einduitslag, want buiten de bekens en medailles voor de als eerste en tweede eindigende dames- en herenteams waren er geen andere stoffelijke huldeblijken dan een speelgoedpoedel(prijsje) en voor alle deelnemers een herinnerings-pollepel, die door de voorzitter van de TNO-Volleybaltoernooicommissie, de heer Drs. J. van Ham betiteld werd als volleylepel.

Deelnemende teams waren:

Dames

Afdeling Bewerking Waarnemingsuitkomsten TNO

Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek TNO

(3e prijs)

Centraal Laboratorium TNO (1e prijs)

Centrale Organisatie TNO (2e prijs)

Instituut TNO voor Bouwmaterialen en Bouwconstructies

Scheepsbouwkundig Proefstation

Volleybalvereniging TNO

Zuidpolder Combinatie

Heren

Afdeling Bewerking Waarnemingsuitkomsten TNO

Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek (3e prijs)

Centraal Laboratorium TNO

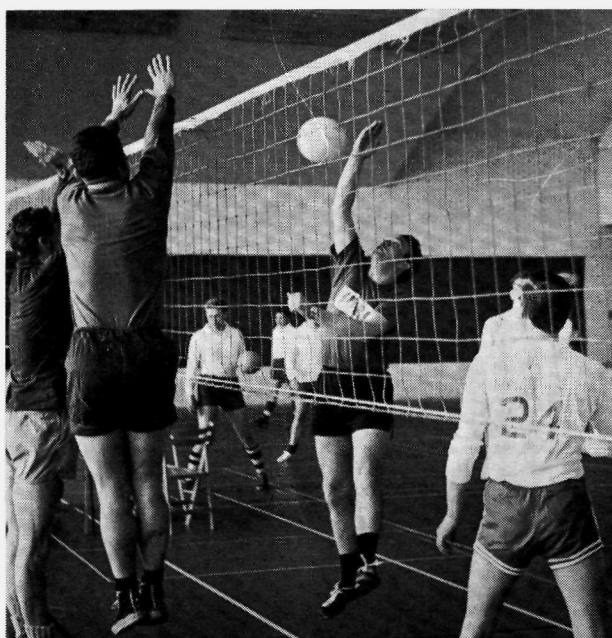
Centrale Organisatie TNO

Centraal Technisch Instituut TNO

Chem. en Technologisch Lab. RVO-TNO (1e prijs)

Instituut TNO voor Bouwmaterialen en Bouwconstructies

(2e prijs)

Instituut voor Verpakkingen TNO
 Instituut voor Zintuig Fysiologie RVO-TNO
 Medisch Biologisch Lab. RVO-TNO
 Medisch-Fysisch Instituut TNO
 Metaal instituut TNO
 Scheepsbouwkundig Proefstation
 Vezelinstituut TNO
 Volleybalvereniging TNO

Er werd in de vele korte wedstrijden met animo en inzet van alle krachten gespeeld. Het was daarbij natuurlijk onvermijdelijk, dat het ene team heel wat beter voor de dag kwam dan het andere. Maar gedurende het gehele toernooi, dat op 27 mei 's morgens om tien uur in een sporthal te Delft begon en eerst tegen half vier 's middags de eindbeslissingen bracht, was geen enkel verwijt hoorbaar, als een bal gemist werd, 'uit' ging of verkeerd geplaatst. Dat wil niet zeggen, dat de wedstrijden in serene rust werden gespeeld of gadeslagen: het aanmoedigend gebrul der supporters was menigmaal oorverdovend.

De prijzen werden uitgereikt door de algemeen penningmeester van de Centrale Organisatie TNO, de heer P. L. Ek, die aan de woorden van lof voor de winnende teams nog met instemming van alle aanwezigen toevoegde, dat het tot grote vreugde stemde, dat dit eerste toernooi kennelijk zó in de smaak was gevallen, dat verwacht mocht worden dat de huidige deelnemers en deelnemers, alle met de supporters lid van de wijdvertakte familie, die TNO heet, in 1968 op een volgend toernooi terug mogen worden verwacht. Want dat de Volleybalcommissie door hun intensief gezwoeg aan de perfecte organisatie kans lopen op een jaarlijks terugkerend traditioneel TNO-volleybaltoernooi, is reeds thans gemakkelijk te voorspellen. Dank hiervoor aan de commissie, bestaand uit de heer Drs. J. van Ham, voorzitter; mej. G. Verhagen, secretaresse; de heren A. Leefmans, penningmeester en J. Nieuwpoort, lid. Een woord van grote waardering ook voor de vele goede scheidsrechters en de dames de Caluwé en Verhagen die een wakend oog op het wedstrijdverloop en het scorebord hielden.

PUZZELHOEKJE

Oplossing puzzel 124

De latijnse spreuk luidde: Patientia vincit omnia; en de Nederlandse vertaling daarvan: Geduld overwint alles..

Alle inzenders hadden de samenstellende woorden gevonden en ervan geleerd: palingenese en ingrossatie komen in het dagelijks leven van de TNO-ers niet te vaak voor.

Volledigheidshalve de hele lijst:

1. PalinGenese	11. InlegWerk
2. AnstEkelijk	12. NicotIne
3. TorpeDojager	13. CommaNditaris
4. ImpopUlair	14. IdolaTrie
5. EngerLing	15. TraktAtie
6. NamidDag	16. OnderLegger
7. ThermOmeter	17. MiddeLharnis
8. IntroVert	18. NaïevEling
9. AardbEving	19. IngroSsatie
10. VordeRing	2. Averij

De paardesprong (toch niet voor ieder bekend blijkbaar) leverde verder weinig moeite op: 'Speurwerk is de oorsprong van iedere voorsprong'.

De prijswinnaressen zijn:

Mejuffrouw T. Gerbrands

Mejuffrouw M. A. Scholten.

De laddertop wordt gevormd door:

Mejuffrouw A. K. Konings	1050 p.
Mejuffrouw J. S. de Graaff	1007 p.
De heer A. Kemper	941 p.
Mejuffrouw G. G. de Haan	929 p.
Mejuffrouw A. M. Mokkenstorm	903 p.

Oplossingen puzzel 123

Plaatsnamen: Sint Michielsgestel - Pietersbierum - Egmond aan de Hoef - Uithuizermeeden - Raamsdonkveer - Weststellingwerf - Emmererfscheidenveen - Rijsaterwoude - Koudekerke aan den Rijn - Middenbeemster - Anna Jacobapolder - Alphen aan den Rijn - Krimpen aan den IJssel - Tietjerksteradeel - Stad aan 't Haringvliet - Termunterzijl - Eemnes buiten - Roelofarendsveen - Kornwerderzand.

Vermenigvuldiging: 51984 × 23607.

Er was een record aantal inzendingen. Daarbij verschillende protesten over de schrijfwijze van de plaatsnamen. Vooral Koudekerke aan den Rijn kreeg er van langs, vanwege die laatste e, maar als troost vertelde ons een puzzelaar dat hij een vrachtwagen had zien rijden, waarop met grote letters Koudekerke aan den Rijn stond, zodat we niet de enige zijn die de naam anders schrijven dan P. R. Bos. Protesten over aan den Rijn en aan den IJssel worden niet ontvankelijk verklaard, want dat is nog heus zo.

Evenals de ene s van Rijsaterwoude. De

enige twijfeloze fout was die van Raamsdonkveer: dat moet (ook volgens de vrachtrijders) Raamsdonksveer zijn. Bij navraag op de burgerlijke stand aldaar, bleek de bedoelde voerman dan ook niet Kader, maar Kadert te heten, zodat dat ook weer opgelost is.

Groothartig vonden we de opmerking van de puzzelaar, die de namen opgef zoals ze bedoeld waren, maar vaststelde: 'plaatsnamen variëren voor verschillende kaarten en atlassen'. En daar kunnen we dan meerdere kanten mee op. Overigens: we hebben alle spellingen goed gerekend, want we doen tenslotte geen staatsexamen, maar willen het gezellig houden.

De gevraagde spreuk was: 'Speurwerk maakt sterk'. Iemand schreef dat het ook 'speurwerk maakt grijze haren' kon zijn en een ander (nog erger) 'speurwerk maakt monnikenwerk'... Krijgen we dat nou eeuwig op onze boterham?

De rekenpuzzel werd ondanks de fout geplaatste streep goed opgelost. Enkele puzzelaars twijfelden wat vanwege het gegeven 'alle TNO's in de bewerking...' We bedoelden daarmee niet de einduitkomst.

Aan de laddertop: Mevrouw C. v. d. Leeden-v. d. Vlucht, met 1071 pnt. en Mejuffrouw E. M. Peeters met 1012 pnt. Wat betreft Mevrouw v. d. Leeden een klein eerherstel: eigenlijk behoorde zij reeds in het vorig puzzel als winnares te worden uitgeroepen, maar door een fout onzerzijds was zij bij een van de laatste tellingen 100 pnt. tekort gedaan.

Puzzel 126

Spiraalpuzzel

Achter elkaar, van buiten naar binnen woorden in te vullen, die voldoen aan de volgende omschrijvingen:

Deel van een vlecht - onbep-voornaamw. - herkauwer - vaststaande omstandigheid - waakzaam - snel - oppervlaktemaat - dans - voegwoord - nijverheidsorganisatie - klederbewaarplaats - korzelig - orkest - klimop - disselraam - soort leer - korte herensok - het in één lijn lopen van voor-

en achterwiel - infectieziekte - lelijk - persoon - keurig - plant - ons inziens - muziekinstrument - bezoeking - meetkundige figuur - nieuwzilver - paard - vogel - uitstalkast - Romeins keizer - planeet - opslorping - metaal - ik - weefsel van het haar van angorageiten - oppervlaktemaat - Aziat - rivier in Spanje - opstapelen in een pakhuis - overeenkomst - reeds - koninklijk hoofdedeksel - stad in Noorwegen - jolijt - zout van salpeterzuur - landtong - iemand die bedreven is in het rekenen - reus.

Als de spiraal op de juiste wijze is ingevuld, vinden we, achter elkaar, van binnen naar buiten woorden, die voldoen aan deze omschrijvingen:

Inhoudsmaat - tijdperk - plaats in Overijssel - vruchtengebak - int. politieorganisatie - welluidend - smet - schoorsteen - nagelaten indruk - klaar om iets te doen - orgaan - lied - gelijkmatigheid - poste restante - rund - stad in Irak - gletsjerpui - feestgewaad - ver (in samenstellingen) - fierheid - plechtgewaad - zelfkant - keukengerei - onwettig - vouw - kleur - verdrag - vleesnat - keukengerei - handvat - vreemde munt - expert - stijloefening - jongen - pech - eiergerecht - slotgedeelte - soeparoma - orgaan - rag - vreemde munt - kruid - stille plaats in woelige zee - schaakstuk - afzonderlijk - betrekkelijk - rangtelwoord - binnenste deel van een sigaar - bontsoort.

Als toegift een eenvoudige optelling:

Z A N D V O O R T
S A N T P O O R T

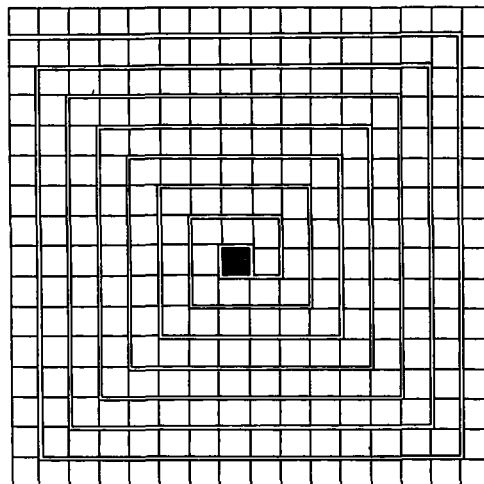
----- +

T . O . N . T N O

Extra gegeven is nog dat Zandvoort groter is dan Santpoort en P is oneven.

Honorering voor de spiraal 40 en voor de optelling 25 punten.

Oplossingen voor 20 juli aan Puzzelredactie T.N.O.-Kontakt, van Heemstrastraat 19, Delft.

HORASS